

ZARZĄDZENIE Nr 1888/2021
PREZYDENTA MIASTA KRAKOWA
z dnia 7 lipca 2021 r.

w sprawie przyjęcia i przekazania pod obrady Rady Miasta Krakowa projektu uchwały Rady Miasta Krakowa w sprawie przyjęcia oraz ogłoszenia tekstu jednolitego uchwały Nr LXXIV/941/09 Rady Miasta Krakowa z dnia 3 czerwca 2009 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad przyznawania przez Gminę Miejską Kraków pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych, szczegółowych zasad ustalania wysokości odpłatności za specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz trybu ich pobierania, a także zasad częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat

Na podstawie art. 30 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713 i poz. 1378 i z 2021 r. poz. 1038), zarządza się, co następuje:

§ 1. Postanawia się przyjąć i przekazać pod obrady Rady Miasta Krakowa projekt uchwały Rady Miasta Krakowa w sprawie przyjęcia oraz ogłoszenia tekstu jednolitego uchwały Nr LXXIV/941/09 Rady Miasta Krakowa z dnia 3 czerwca 2009 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad przyznawania przez Gminę Miejską Kraków pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych, szczegółowych zasad ustalania wysokości odpłatności za specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz trybu ich pobierania, a także zasad częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat.

§ 2. Wykonanie zarządzenia powierza się Sekretarzowi Miasta Krakowa.

§ 3. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

druk nr

projekt Prezydenta Miasta Krakowa

UCHWAŁA NR
RADY MIASTA KRAKOWA
z dnia

w sprawie przyjęcia oraz ogłoszenia tekstu jednolitego uchwały Nr LXXIV/941/09 Rady Miasta Krakowa z dnia 3 czerwca 2009 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad przyznawania przez Gminę Miejską Kraków pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych, szczegółowych zasad ustalania wysokości odpłatności za specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz trybu ich pobierania, a także zasad częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat.

Na podstawie art. 16 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1461) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się tekst jednolity uchwały Nr LXXIV/941/09 Rady Miasta Krakowa z dnia 3 czerwca 2009 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad przyznawania przez Gminę Miejską Kraków pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych, szczegółowych zasad ustalania wysokości odpłatności za specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz trybu ich pobierania, a także zasad częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat (Dz. Urz. Woj. Małopolskiego z 2017 r. poz. 5637), z uwzględnieniem zmian wprowadzonych uchwałą Nr XLI/1102/20 Rady Miasta Krakowa z dnia 10 czerwca 2020 r. (Dz. Urz. Woj. Małopolskiego z 2020 r. poz. 4087).

§ 2. Obwieszczenie w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego uchwały, o której mowa w § 1, w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały, podlega publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Krakowa.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Uzasadnienie

Konieczność ogłoszenia jednolitego tekstu uchwały Nr LXXIV/941/09 Rady Miasta Krakowa z dnia 3 czerwca 2009 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad przyznawania przez Gminę Miejską Kraków pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych, szczegółowych zasad ustalania wysokości odpłatności za specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz trybu ich pobierania, a także zasad częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, wynika z jej nowelizacji wprowadzonej uchwałą Nr XLI/1102/20 Rady Miasta Krakowa z dnia 10 czerwca 2020 r. (Dz. Urz. Woj. Małopolskiego z 2020 r. poz. 4087). Poprzednia uchwała w sprawie przyjęcia oraz ogłoszenia tekstu jednolitego przedmiotowej uchwały została podjęta w dniu 30 sierpnia 2017 r. - uchwała Nr LXXXI/1963/17 Rady Miasta Krakowa z dnia 30 sierpnia 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Małopolskiego z 2017 r. poz. 5637).

Wprowadzenie regulacji nie wymaga zwiększenia zatrudnienia do obsługi realizacji zadania oraz nie będzie wymagać poniesienia innych dodatkowych wydatków na funkcjonowanie Urzędu Miasta Krakowa oraz jednostki organizacyjnej Gminy. Nie będzie w przyszłości powodować innych kosztów, niż ponoszone przed jej wprowadzeniem.

Załącznik do uchwały
Rady Miasta Krakowa
z dnia

**OBWIESZCZENIE
RADY MIASTA KRAKOWA
z dnia**

w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego uchwały Nr LXXIV/941/09 Rady Miasta Krakowa z dnia 3 czerwca 2009 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad przyznawania przez Gminę Miejską Kraków pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych, szczegółowych zasad ustalania wysokości odpłatności za specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz trybu ich pobierania, a także zasad częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat.

1. Na podstawie art. 16 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1461) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia tekst jednolity uchwały Nr LXXIV/941/09 Rady Miasta Krakowa z dnia 3 czerwca 2009 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad przyznawania przez Gminę Miejską Kraków pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych, szczegółowych zasad ustalania wysokości odpłatności za specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz trybu ich pobierania, a także zasad częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat (Dz. Urz. Woj. Małopolskiego z 2017 r. poz. 5637) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych uchwałą Nr XLI/1102/20 Rady Miasta Krakowa z dnia 10 czerwca 2020 r. (Dz. Urz. Woj. Małopolskiego z 2020 r. poz. 4087).

2. Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia tekst jednolity uchwały nie obejmuje § 2-3 uchwały Nr XLI/1102/20 Rady Miasta Krakowa z dnia 10 czerwca 2020 r., które stanowią:

„ § 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Krakowa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego.”

Załącznik do obwieszczenia
Rady Miasta Krakowa
z dnia

UCHWAŁA NR LXXIV/941/09
RADY MIASTA KRAKOWA
z dnia 3 czerwca 2009 r.

w sprawie określenia szczegółowych zasad przyznawania przez Gminę Miejską Kraków pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych, szczegółowych zasad ustalania wysokości odpłatności za specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz trybu ich pobierania, a także zasad częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat.

Na podstawie art. 18 ust. 1 i art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2001 r. Nr 142 poz. 1591 z późn. zm.¹), art. 17 ust. 1 pkt 11 i art. 50 ust. 6 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity: Dz. U. z 2008 r. Nr 115 poz. 728 z późn. zm.²) oraz rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005 r. w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych (Dz. U. Nr 189 poz. 1598 z późn. zm.³) Rada Miasta Krakowa uchwala, co następuje:

§ 1. Określa się szczegółowe zasady przyznawania pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych, w brzmieniu załącznika Nr 1 do uchwały.

§ 2. Określa się szczegółowe zasady ustalania wysokości odpłatności za specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz tryb ich pobierania, a także zasady częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, w brzmieniu załącznika Nr 2 do uchwały.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Krakowa.

§ 4. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego i wchodzi w życie po upływie 7 dni od dnia ogłoszenia.

¹ Tekst jednolity ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym został ogłoszony w Dz. U. z 2020 r. poz. 713 i poz. 1378 i z 2021 r. poz. 1038.

² Tekst jednolity ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej został ogłoszony w Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 i poz. 2369, z 2021 r. poz. 794 i poz. 803.

³ Zmienione rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 lipca 2006 r. (Dz. U. z 2006 r. Nr 134, poz. 943).

Szczegółowe zasady przyznawania pomocy w formie usług opiekuńczych oraz zakres czynności wchodzących w skład usług opiekuńczych.

Szczegółowe zasady przyznawania pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych.

§ 1. 1. Specjalistyczne usługi opiekuńcze, o których mowa w niniejszej uchwale, to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

2. Pomoc w formie specjalistycznych usług opiekuńczych, przeznaczona jest w szczególności dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi zamieszkałych na terenie Gminy Miejskiej Kraków, w których wychowywane jest przynajmniej jedno dziecko niepełnosprawne i które w związku z niepełnosprawnością dziecka wymagają specjalistycznego wsparcia ze strony osób drugich.

3. Przez dziecko niepełnosprawne rozumie się:

- a) dziecko w wieku do ukończenia 16 roku życia legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności określonym w przepisach o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- b) dziecko w wieku od 16 roku życia do ukończenia 25 roku życia legitymujące się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności określonym w przepisach o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

§ 2. 1. Specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone na terenie Gminy Miejskiej Kraków obejmują w szczególności:

1) wspieranie w uczeniu i rozwijaniu umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, w tym:

- a) kształtowanie umiejętności zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i umiejętności społecznego funkcjonowania,
- b) motywowanie do aktywności, leczenia i rehabilitacji,
- c) prowadzenie treningów umiejętności samoobsługi i umiejętności społecznych,
- d) wspieranie w codziennych czynnościach życiowych;

2) interwencje i pomoc w życiu w środowisku i rodzinie, w tym:

- a) pomoc w radzeniu sobie w sytuacjach kryzysowych: poradnictwo specjalistyczne, interwencje kryzysowe, wsparcie psychologiczne, rozmowy terapeutyczne,
- b) ułatwienie dostępu do edukacji i kultury,
- c) doradztwo w zakresie możliwości uzyskania pomocy ze strony innych instytucji,
- d) pomoc w załatwianiu spraw urzędowych,
- e) kształtowanie pozytywnych relacji w rodzinie oraz odpowiednich postaw wobec osoby objętej pomocą;

3) wspieranie i trening w zakresie wspomagania procesu leczenia, w tym:

- a) wsparcie i trening umiejętności pielęgnacji osoby objętej pomocą, w tym: utrzymania higieny, zmiany opatrunków, użycia środków pomocniczych, materiałów medycznych i przedmiotów ortopedycznych,
- b) wsparcie i trening w zakresie uzgadniania i pilnowania terminów badań, zabiegów, wizyt u lekarza,

- c) wsparcie i trening w zakresie pilnowania podawania leków oraz obserwowania ewentualnych skutków ubocznych ich stosowania,
 - d) pomoc w dotarciu do placówek służby zdrowia oraz placówek rehabilitacyjnych.
2. W przypadku rodziny z dzieckiem niepełnosprawnym specjalistyczne usługi opiekuńcze mogą być również świadczone między innymi poprzez:
- 1) przejście czasowej opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym w celu umożliwienia rodzicom:
 - a) załatwienia spraw związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego, np. zrobienie zakupów,
 - b) załatwienia spraw urzędowych,
 - c) dbania o własne zdrowie, np. wizyty u lekarza, korzystanie z rehabilitacji,
 - d) odpoczynku, np. poprzez wspólne wyjście;
 - 2) odprowadzanie i przyprowadzanie dziecka niepełnosprawnego do/z przedszkola lub szkoły.

§ 3. Podstawą świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych jest decyzja administracyjna określająca:

- 1) czynności do wykonania w ramach specjalistycznych usług opiekuńczych,
- 2) okres oraz czas wykonywania usług, z określeniem liczby godzin w ciągu tygodnia,
- 3) wysokość i termin wnoszenia odpłatności z tytułu świadczonych specjalistycznych usług opiekuńczych.

§ 4. 1. Zakres i wymiar przyznawanych specjalistycznych usług opiekuńczych określony w decyzji administracyjnej, jest uzależniony od sytuacji osoby lub rodziny, która ma zostać objęta pomocą, w tym w szczególności:

- 1) liczby osób chorych i niepełnosprawnych w rodzinie i ich stanu zdrowia;
- 2) sytuacji zawodowej członków rodziny;
- 3) innych czynników mogących mieć wpływ na zakres koniecznego wsparcia ze strony osób drugih.

2. Przy ustalaniu zakresu specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych w rodzinie z dzieckiem niepełnosprawnym uwzględnione zostaną ponadto:

- 1) poziom samodzielności dziecka;
- 2) uzasadnione potrzeby dziecka i jego rodziny;
- 3) możliwości wsparcia i udzielenia pomocy ze strony rodziny i środowiska;
- 4) warunki w jakich mają być świadczone usługi, w tym warunki lokalowe.

2a. Przyznanie osobie lub rodzinie specjalistycznych usług opiekuńczych poprzedzone będzie dokonaniem ustaleń dotyczących wymiaru i zakresu udzielanego wsparcia pomiędzy pracownikiem socjalnym, osobą realizującą usługi (przedstawicielem podmiotu realizującego usługi) i osobą lub rodziną ubiegającą się o pomoc. Ustalenia te dokonywane będą w trakcie spotkania diagnostycznego w miejscu zamieszkania osoby lub rodziny.

3. Łączny czas wykonywania usług ustala się odpowiednio do zakresu czynności, o którym mowa w ust. 1, z zastrzeżeniem ust. 4.

4. Maksymalny czas świadczenia usług wynosi 20 godzin tygodniowo, z zastrzeżeniem ust. 5 i 6.

5. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, w tym zwłaszcza w przypadku: rodzin wychowujących więcej niż jedno dziecko niepełnosprawne, rodzin niepełnych, rodzin wielodzietnych, rodzin, w których rodzice lub opiekunowie legitymują się orzeczeniem o niepełnosprawności, tygodniowy czas świadczenia usług może zostać wydłużony maksymalnie do 30 godzin.

6. Czas świadczenia usługi określonej w § 2 ust. 2 pkt 1 nie może przekroczyć 50% ogólnego

czasu świadczenia usług.

Szczegółowe zasady ustalania wysokości odpłatności za specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz tryb ich pobierania, a także zasady częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat.

§ 1. Wysokość odpłatności za specjalistyczne usługi opiekuńcze uzależniona jest od sytuacji osoby lub rodziny objętej usługami oraz wysokości dochodu osoby lub na osobę w rodzinie.

§ 2. 1. Specjalistyczne usługi opiekuńcze są świadczone nieodpłatnie w przypadku, gdy dochód osoby objętej usługami lub dochód na osobę w rodzinie, z zastrzeżeniem ust. 2, nie przekracza kryterium dochodowego określonego w art. 8 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej.
2. W przypadku rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym, specjalistyczne usługi opiekuńcze są świadczone nieodpłatnie w przypadku, gdy dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 200 % kryterium dochodowego określonego w art. 8 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej.

§ 3. Osoby samotne i samotnie gospodarujące, których dochód przekracza kryterium dochodowe określone w art. 8 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, ponoszą odpłatność za specjalistyczne usługi opiekuńcze w wysokości zależnej od dochodu, zgodnie z poniższą tabelą:

Dochód w stosunku do kryterium dochodowego określonego w art. 8 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej.	Wysokość odpłatności za jedną godzinę specjalistycznych usług opiekuńczych:
powyżej 100% do 125%	2 % kosztu godziny usług
powyżej 125% do 150%	4 % kosztu godziny usług
powyżej 150% do 175%	6 % kosztu godziny usług
powyżej 175% do 200%	8 % kosztu godziny usług
powyżej 200% do 225%	10 % kosztu godziny usług
powyżej 225% do 250%	15 % kosztu godziny usług
powyżej 250% do 275%	20 % kosztu godziny usług
powyżej 275% do 300%	30 % kosztu godziny usług
powyżej 300% do 325%	40 % kosztu godziny usług
powyżej 325% do 350%	50 % kosztu godziny usług
powyżej 350% do 400%	60 % kosztu godziny usług
powyżej 400% do 450%	70 % kosztu godziny usług
powyżej 450% do 500%	80 % kosztu godziny usług
powyżej 500% do 550%	90 % kosztu godziny usług
powyżej 550%	100 % kosztu godziny usług

§ 4. Rodziny, z wyłączeniem rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym, w których dochód na osobę przekracza kryterium dochodowe określone w art. 8 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, ponoszą odpłatność za specjalistyczne usługi opiekuńcze w wysokości zależnej od dochodu, zgodnie z poniższą tabelą:

Dochód na osobę w rodzinie w stosunku do kryterium dochodowego określonego w art. 8 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej.	Wysokość odpłatności za jedną godzinę specjalistycznych usług opiekuńczych:
powyżej 100% do 125%	2 % kosztu godziny usług
powyżej 125% do 150%	4 % kosztu godziny usług

powyżej 150% do 175%	6 % kosztu godziny usług
powyżej 175% do 200%	8 % kosztu godziny usług
powyżej 200% do 225%	10 % kosztu godziny usług
powyżej 225% do 250%	15 % kosztu godziny usług
powyżej 250% do 275%	20 % kosztu godziny usług
powyżej 275% do 300%	30 % kosztu godziny usług
powyżej 300% do 325%	40 % kosztu godziny usług
powyżej 325% do 350%	50 % kosztu godziny usług
powyżej 350% do 375%	60 % kosztu godziny usług
powyżej 375% do 400%	70 % kosztu godziny usług
powyżej 400% do 425%	80 % kosztu godziny usług
powyżej 425% do 450%	90 % kosztu godziny usług
powyżej 450%	100 % kosztu godziny usług

§ 4a. Rodziny z dzieckiem niepełnosprawnym, w których dochód na osobę przekracza 200 % kryterium dochodowego określonego w art. 8 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, ponoszą odpłatność za specjalistyczne usługi opiekuńcze w wysokości zależnej od dochodu, zgodnie z poniższą tabelą:

Dochód na osobę w rodzinie w stosunku do kryterium dochodowego określonego w art. 8 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej.	Wysokość odpłatności za jedną godzinę specjalistycznych usług opiekuńczych:
powyżej 200% do 225%	3 % kosztu godziny usług
powyżej 225% do 250%	6 % kosztu godziny usług
powyżej 250% do 275%	10 % kosztu godziny usług
powyżej 275% do 300%	15 % kosztu godziny usług
powyżej 300% do 325%	20 % kosztu godziny usług
powyżej 325% do 350%	30 % kosztu godziny usług
powyżej 350% do 375%	40 % kosztu godziny usług
powyżej 375% do 400%	50 % kosztu godziny usług
powyżej 400% do 425%	60 % kosztu godziny usług
powyżej 425% do 450%	70 % kosztu godziny usług
powyżej 450% do 500%	80 % kosztu godziny usług
powyżej 500% do 550%	90 % kosztu godziny usług
powyżej 550%	100 % kosztu godziny usług

§ 5. 1. Osoby lub rodziny znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji, które udokumentują, że kwota dochodu pozostająca do ich dyspozycji po poniesieniu niezbędnych opłat i wydatków na leczenie oraz odpłatności za specjalistyczne usługi opiekuńcze nie pozwalalaby na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych, mogą zostać częściowo lub całkowicie zwolnione z odpłatności, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Osoby lub rodziny, o których mowa w ust. 1, których odpłatność za specjalistyczne usługi opiekuńcze zgodnie z § 3, § 4 lub § 4a winna wynosić 100%, mogą zostać częściowo zwolnione z odpłatności, jednak obniżona odpłatność winna wynosić minimalnie 60% kosztu godziny usług.

§ 6. 1.⁴ Koszt jednej godziny specjalistycznych usług opiekuńczych określany jest w umowach zawartych przez Gminę Miejską Kraków z wykonawcami usług

2. Koszt godziny specjalistycznych usług opiekuńczych może podlegać waloryzacji na zasadach określonych w umowie, o której mowa w ust. 1.

§ 7. Odpłatności za specjalistyczne usługi opiekuńcze wnoszone są bezpośrednio do kasy lub przelewem na rachunek bankowy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie, w sposób określony w decyzji administracyjnej przyznającej świadczenie.]

⁴ W brzmieniu ustalonym przez § 1 uchwały Nr XLI/1102/20 Rady Miasta Krakowa z dnia 10 czerwca 2020 r. zmieniającej uchwałę Nr LXXIV/941/09 w sprawie określenia szczegółowych zasad przyznawania przez Gminę Miejską Kraków pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych, szczegółowych zasad ustalania wysokości odpłatności za specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz trybu ich pobierania, a także zasad częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat (Dz. Urz. Woj. Małopolskiego z 2020 r. poz. 4087), która weszła w życie w dniu 3 lipca 2020 r.